

НАУЧНО ДРУШТВО ЗА НЕГОВАЊЕ
И ПРОУЧАВАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
БЕОГРАД

СТУДИЈЕ СРПСКЕ И СЛОВЕНСКЕ
Серија I, год. XX

КАТЕДРЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
БЕОГРАД

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
НИКШИЋ

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ИСТОЧНО САРАЈЕВО

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
НОВИ САД

ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКИ ФАКУЛТЕТ
КРАГУЈЕВАЦ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
НИШ

СРПСКИ ЈЕЗИК

XX

Београд, 2015.

811.163.41'367.625

СТАНА С. РИСТИЋ*
 Институт за српски језик САНУ
 Београд

Оригинални научни рад
 Примљен: 25.10.2014.
 Прихваћен: 24.12.2014.

ГЛАГОЛИ СА ЗНАЧЕЊЕМ „ПРЕТВАРАЊА“, „ИМИТАЦИЈЕ“ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

У раду ће бити представљене семантичко-синтаксичке карактеристике глагола са контрафактивним значењем „претварања“, „имитације“, који као семикопулативни глаголи врше, копулативну функцију. У питању су тровалентни глаголи типа *претварати се*, *правити се*, *симулирати*, *имитирати*, који означавају ситуацију „претварања“, чију обавезну другу валентност попуњавају пропозиције или непередметни актанти, који се на синтаксичком плану реализују у позицији допунских предикатива. У типичним случајевима допунски предикативи се исказују клаузом у форми зависне реченице са везником (*као*) *да*, ретко са везником *како*, док се у другим случајевима исказују именским речима или синтагмама у форми номинатива, инструментала или беспредлошког акузатива. Њима се, као лексичким језгром предиката, исказују видови имитације и на посредан начин, преко везничке функције глагола „претварања“, приписују одређена својства агенсу у позицији субјекта.

Кључне речи: глаголи са значењем „претварања“, „имитације“, семантичко-синтаксичке карактеристике, семикопулативни глаголи, копулативна функција, значење контрафактивности, српски језик

* stana.ristic@isj.sanu.ac.rs

** Рад је урађен у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика*, који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. У раду су представљене семантичко-синтаксичке особине глагола са контрафактивним значењем „претварања, имитације“, типа: *претварати се, правити се, симулирати, имитирати* и сл., који се као семикопулативни глаголи јављају у функцији копуле.¹ Њихову другу обавезну валентност попуњавају пропозиције или непредметни актанти, који се реализују у позицији допунских предикатива. Њима се посредно, преко копулативне функције глагола агенсу приписују одређена својства или стања у смислу различитих ситуација „претварања, имитације“, као у примерима типа:

(1) Милан се претварао *да је болестан* (→ да би заварао испитну комисију).

(2) Марко се правио *јунак* пред Петром (→ иако је био кукавица).

(3) Просјак се претварао *да је слеп*.

(4) Петар је симулирао *напад панике*.

1.1. У питању су тровалентни глаголи, јер ситуација „претварања, имитације“ подразумева три учесника: 1) агенса (субјекат ситуације; у наведеним примерима: *Милан, Марко, Петар, просјак*), 2) вид имитације (*да је болестан, јунак, да је слеп, напад панике*) и 3) учесника – посматрача, пред којим се / ради кога се реализује имитација (*иститна комисија, пред Петром*; тај учесник најчешће није реализован, остаје за кадром, као у примерима 3 и 4). Овај други пропозициони или непредметни актанти² спада у првостепене јер попуњава обавезну, другу валентност тровалентних глагола.³ Са граматичког аспекта ситуација „имитације“, исказана глаголима наведеног типа, реализује се у различитим конструкцијама, чији број и интерпретација одговарају броју могућих лексичких или пропозиционих аргумената који попуњавају њихову обавезну валентност, за разлику од пунозначних глагола типа: *читати, певати, правити* и др., чија се предикативна функција реализује у виду конструкције истог типа и исто интерпретира, независно од конкретног лексичког попуњавања њихових аргументних позиција. Значење „претварања“, као и нека друга глаголска значења, испољава склоност да се реализује у виду конструкција

¹ Примери за анализу узети су из Електронског корпуса савременог српског језика (SrпKor) и биће навођени изворно латиницом, што је уједно и ознака извора; затим из Речника САНУ (РСАНУ), Матичиних речника (шестотомног РМС и једнотомног РСЈ), као и из грађе за Речник САНУ за глагол *правити се*. Они ће бити наведени, такође, изворно, ћирилицом са ознаком речничког извора или примарног извора за примере гл. *правити се* из Грађе.

² Непредметност обавезног другостепеног актанта код глагола овог типа најбоље показују примери у којима ово место попуњавају именице или именичке синтагме у позицији предикатива. Непредметно, неререференцијално значење именичких предикатива већ је у литератури истакнуто (в. Пипер 2005: 41).

³ Попуњавање осталих валентности у класификацији функторске функције глагола не узима се у обзир, што је засновано на ставу да је веза између глагола и његова прва два актанта (првостепена актанта) много тешња и издваја се као веза првог реда (уровња), него веза глагола с његовим другим актантама, која се издваја као веза другог, нижега реда (уровња) (Храковски 2013: 454).

са веома израженим граматичким специфичностима, која ће се показивати у анализи примера (исп. Храковски 2013: 453).⁴

2.1. Глаголи са значењем „претварања“, на основу граматичко-семантичких карактеристика могу се сврстати у семикопулативне или неправне копулативне (полупомоћне) глаголе, о којима је доста писано у србистичкој литератури и који су исцрпно представљени у савременим граматицима (исп. Поповић: 2004: 235–236, Пипер, Клајн 2013: 281, Ружић 2005: 494–495 и 2006: 73–92, Ковачевић 2005: 226, нап. 13).⁵ У литератури неки аутори истичу мали број семикопулативних глагола и своде их на глаголе „субјективне оцене“, којима се субјекатском или објектаском референту приписују нека карактерна обележја, стања, друштвени положај, занимање, име и др. (Ружић 2005: 494–495), док их други аутори не ограничавају по броју ни по значењским класама, него наводе само већи или мањи отворени списак таквих глагола.⁶ Глаголи са значењем „претварања“ субјекту приписују стања или карактеристична обележја, па се као и други семикопулативни глаголи јављају као спона између субјекатског аргумента и обележја приписаног му предикативним изразом, предикативом.

2.2. Према нормативној граматици (Пипер, Клајн 2013) семикопулативни глаголи, као и копулативни, образују аналитички предикат, који има глаголски и неглаголски део. Глаголски део нема самостално лексичко значење, и такав

⁴ О семантичким класама глагола у руском језику, у које су сврстани и глаголи са значењем „имитације“, а којима се приписује граматичка функција непредикатних функтора, в. Храковски 2013: 454–455. Функторска карактеристика значења, по овом аутору, огледа се у томе што она може бити исказана не само лексичким него и граматичким средствима. Тако нпр. функторско значење фазности може бити исказано глаголском лексемом или творбеним афиксом (нпр. срп. *почети певати* и *запевати*), док исказивање функторског значења „имитације“ граматичким средствима аутор показује на компаративном плану примерима из других, несловенских језика (арапског језика) (нав. дело: 455, 460–462).

⁵ Међу примерима семикопулативних глагола у литератури су наведени и примери глагола са значењем „претварања“. Тако М. Ковачевић истиче да се као неглаголски предикати, осим гл. *бити / јесам*, јављају и семикопулативни глаголи, међу којима наводи и гл. *начинити се* (заједно са семикоп. гл. типа: *постати, сматрати, остати, назвати, нестати, показати се* и сл.), наводећи међу осталим примерима и пример из литературе: Па, Вељко се тамо већ *начинио* Карађорђе (Ковачевић 2005: 226, нап. 13). Владислава Ружић, наводећи примере предикатива, као обавезног структурног минимума аналитичког (неглаголског) предиката, наводи и пример са гл. *правити се*: *Раде се прави важан*, истичући да синтаксичка позиција именске речи у оваквим примерима није слободна, већ је функционално везана за одређени лексички и структурни тип предиката (Ружић 2005: 481). У Граматици Симић, Јовановић (2002) структуре са глаголским (предикатним) спонама, копулама разматрају се као триномне реченичне структуре: субјекат – предикат (предикатна спона) – предикатив, и то не само са глаголом *бити / јесам* него и са семикопулативним глаголима (312–323). Семикопулативне глаголе, који имају улогу споне а „носе и сопствени садржај“, аутори Граматике називају полуспонама (нав. дело: 319–323).

⁶ Тако се, уз нав. примере у нап. 4, и код Љ. Поповића наводе примери: *звати, прозвати, назвати, називати, постати, постајати, звати се, називати се, прозвати се, сматрати, прогласити, проглашавати, изабрати, признати, поставити, именовати* и др. (Поповић 2004: 236).

предикат у српском језику, осим копулативних и семикопулативних глагола, имају модални и фазни гл. (Пипер, Клајн 2013: 282). Глаголи са значењем „претварања“, као и други семикопулативни гл., типа: *чинити*, *вршити*, *обављати*, у аналитичком, сложеном предикату имају и номинацијску и копулативну функцију, али као ни копулативни глаголи не могу самостално да образују граматички предикат (исп. Пипер, Клајн 2013: 283). Са лексичког аспекта њима се прецизира тип приписивања својства субјекту који се допуњава именичким или придевским изразом. Функцију копуле, споне реализују на сличан начин као копулативни глагол *јесам* / *бити*, јер повезују именски део предиката (предикатив) са субјектом, а са становишта граматичких значења, као и гл. *јесам* / *бити*, конкретизују реализацију приписивања у смислу времена или начина и потврдности или одричности. За разлику од копулативног глагола, неправни копулативни глаголи могу се употребљавати не само у личном облику него и у безличном (у инфинитиву и у облику глаголских прилога) (исп. Поповић 2004: 236; Ружић 2005: 494–495), што показују и примери глагола са значењем „претварања“ из СрпКор, типа:

Detinjasto se poneo u toj situaciji, stvarajući veštačku mržnju i <praveći se> uvređen. Pred spavanje, <praveći se> da čitam u krevetu, posmatrao sam je kako krenom maže stomak. Teže je bilo <praviti se> da „nema ničega“ tamo gde su se razvila dublja osećanja. Sam je pevušio neku ariju <pretvarajući se da> ne vidi moje nezgrapne pokrete. „Nema nikakvog smisla“, ljutnu se Dejvid, „<pretvarati se da> smo ljudska bića“.
Dečak se obesio <imitirajući> smrtnu kaznu nad Sadamom.

2.3. Неглаголски део у структури аналитичког предиката, према наведеној литератури, чини његово лексичко језгро и назива се предикатив, који се најчешће класификује према врсти речи и структури, па може бити: именички, придевски, заменички, бројевни, прилошки и реченични (клаузални) (Пипер, Клајн: 292–293; Ружић 2005: 491; Ковачевић 2005: 226).⁷ Према Поповићу (2004) предикативи уз семикопулативне или неправне копулативне глаголе називају се допунски предикативи, за разлику од предикатива копулативних глагола који се зову копулативи предикативи. И њима се, као и копулативним предикативима, субјекту приписују придевски или именички садржаји, па их аутор у ширем смислу означава као именски предикативи⁸ (235–236). Тип именског дела зависи од глагола и стоји у облику номинатива, инструментала или у предлошко-падежној конструкцији за + акузатив (нав. дело: 236), а по В. Ружић то су предикативни номинатив, предикативни инструментал и предикативни акузатив (Ружић 2005: 491).

⁷ О врстама предикатива у аналитичком, сложеном предикату, одређених према критеријуму врсте речи, односно према облицима, функцијама и конструкцијама в. Симић, Јовановић 2002: 322; Ружић 2005: 491–495 и Пипер, Клајн 2013: 292–293.

⁸ О неслагању ставова у граматичкој литератури око сврставања предлошко-падежних конструкција у прилошкој функцији у именске или прилошке предикативе в. Ковачевић 2005: 228–229.

2.4. У овом случају и код копулативних и семикопулативних глагола именска реч или израз конституише аналитички предикат прости реченице, тако да чини његов обавезни структурни минимум (Ружић 2005: 481). Осим именског и прилошког предикатива, код копулативних или семикопулативних глагола, В. Ружић наводи и предикатив у форми синтаксичке јединице структурно идентичне зависној реченици, који назива реченични предикатив⁹. Реченични предикатив, како истиче ауторка, по структури је клауза коју уводе најчешће везници *да* или *како*, а семантичка вредност овог предикатива условљена је функционално-семантичким односом између субјекатског аргумента и реченичног садржаја који му се приписује посредством копуле (нав. дело: 494).

3. Наведене граматичко-семантичке особине и типове предикатива имају и глаголи са значењем „претварања“, на основу чега се сврставају у семикопулативне глаголе, с тим да се према типу предикатива издвајају две групе ових глагола: 1) глаголи „претварања“, типа *претварати се*, *правити се*, код којих се, осим типичног реченичног предикатива, реализују и предикативи у номинативу, ређе у инструменталу; 2) глаголи „имитирања“, типа *имитирати*, *симулирати*, код којих је типичан предикатив беспредлошки акузатив, док се јављају и примери са реченичним предикативом (в. т. 8.2.5). У свим случајевима предикативи који допуњавају семикопулативне глаголе овога типа чине њихово семантичко језгро, којим се субјекатском аргументу приписује неко својство или стање реализовано у ситуацији „претварања“, тако да сами предикативи, подлежући критеријуму фактивности, имају контрафактивни карактер.¹⁰

3.1. Општи контрафактивни смисао ситуације „претварања“ може се интерпретирати фраземом „чинити привид“ (рус. „делать вид“), што се у срп-

⁹По М. Ковачевићу у питању је зависна клауза – клаузални предикатив или предикативна, а не предикатска клауза (2005: 227–228).

¹⁰О значењској вези глаголских лексема у „предикатском изразу“ и контрафактивних и нефактивних „именских израза“ у позицији предикатива или објеката в. Пипер 2005: 41–42. У глаголске лексема којима се истиче контрафактивност Пипер наводи, управо, глаголе са значењем „претварања“: *правити се*, *претварати се*, *симулирати*, *глумити*, *изигравати* и сл. (41), и пример: Дуле *глуми* шефа. Он даље истиче да „фактивност није ограничена на предикатске именске изразе“ и наводи примере „са контрафактивним објекатским именским групама уз одговарајуће *пунозначне предикате*“ (истакла С. Р.): Дуле имитира шефа; Дуле симулира болесника и Дуле изиграва наивчину (42). Међутим његово запажање у вези са семантичким статусом ових глагола као „пунозначних предиката“ доведено је у питање оним што следи даље: „О тесној значењској вези између глаголских лексема у предикатском изразу, с једне стране, и контрафактивних или нефактивних именских израза, с друге стране, говори и чињеница да су у низу случајева такви глаголи *семантички непотпуни*, због чега њихова самостална употреба резултира неправилним исказима или исказима са друкчијим значењима“ (истакла С. Р.). За такве неправилне исказе наведени су, поред осталих и примери са глаголима овог типа, и то: *Дуле изиграва и Дуле се прави, при чему, у напомени за последњи пример, каже се да је прихватљив „у колоквијалном изражавању (обично дечијем) у значењу ‘Дуле се прави важан’, а изван такве употребе је комуникативно неприхватљив и неправилан“ (42).

ском језику исказује глаголима: *претварати се*, *(на) правити се*, *начинити се* и застарелом употребом гл. *градити се*, а сам низ у ширем смислу употпуњују гл. типа *опонашати*, *имитирати* и *симулирати* (у рус. *притворяются, прикинутыся, симулировать*). Доминанта синонимског реда је глагол *претварати се* који се на граматичком плану реализује као прототипичан непредикативни функтор, јер се његова друга обавезна валентност попуњава само пропозицијом у форми реченичног предикатива, док друге глаголске лексема, како је већ истакнуто, поред пропозиције, другу валентност попуњавају именским речима или синтаagmaма у одговарајућем падежу (в. т. 3).

3.2. Својство „привида“ (рус. „кажимости“) у онтолошком смислу јавља се у опозицији: реално – привидно (умишљено, уображено), тако да се и код глаголских лексема са значењем претварања базичним јавља значење БИТИ, иако претварајући се по моделу као да ЈЕСТЕ (а за посматрача то је значење БИТИ стварно).

4.1. Смисао „претварања“ у српском језику најбоље је дефинисан у Речнику САНУ код глагола *направити се* 1 „учинити се, начинити се, показати се друкчијим, у стању другом од стварног; представити се као неко други или нешто друго“, што се може применити и на основни глагол *правити се*, само са несвршеним варијантама глагола у дефиницији и у примерима наведеним уз гл. *направити се*:

(На)правим се да славам; (На)правио се као да је спреман да отпочне рат; Мањина силом хоће да се (на)прави већином; (На)прави се чудом у селу,

или примери типа: *(на)правити се СИЋУШАН (ГЛУП, ВАЖАН, НЕВЕШТ и сл.).*

Смисао „претварања“ слично се реализује и код других глаголских лексема овог синонимског реда, а њихов семикопулативни карактер експлицитно је назначен граматичком информацијом у РСАНУ уз прво значење глагола *начинити се* 1. а. „(СА ПРИДЕВСКОМ ИЛИ РЕЧЕНИЧКОМ ДОПУНОМ) учинити се, направити се другачијим, приказати се у стању различитом од стварног; представити се, направити се заокупљен нечим“:

Науме одмах да се вјенчају, али се она начини болесна; Начине се [дечацу у цркви] да слушају побожно молитве; Начини се као да нешто послузе; начинити се равнодушним; Начини се да слава, Начинио се луд;

начинити се 3. б. „заст. (нечим, нешто) поставити се на неки полс жај, прогласити се нечим; задобити неку службу, неко звање, постати нешто“: начинити се ГОСПОДАРОМ, начинити се СТАРЕШИНОМ, начинити се као ДАХИЛА, начинити се ТРГОВАЦ.

У Речнику САНУ представљена је и застрела употреба гл. *градити се* 1. а. „нар. правити се, претварати се, представљати се“:

Грађаше се једнак Богу; Сваки се у свом округу градио деспотом; У свачем се гради НАПАМЕТНИЦИ; Овамо се градила ВЕСЕЛА, а сам бог зна како јој је на срцу;

градити се 1.б. „покр. прерушавати се, маскирати се“: *градити се вјештица, они се граде (маскирају)*.

4.2. У Матичиним речницима глагол *правити се* у прва два значења дефинисан је на исти начин; у РМС *правити се* 1 „давати себи својства која не одговарају стварности“:

Мија пољар ... забавља цуру, *прави се СИЛА*; Дрзнуо [се] ... *да се прави ВАЖАН* с пиштољима у цепу;

правити се 2 „претварати се“:

Ту [на вашару] је било ... оних што су се *правили да су СЛЕПИ И САКАТИ*, а нису били; *Ја сам се правио као да то УОПШЕ НЕ ОПАЖАМ*.

Наведени су и изрази: *прави се луд (Енглеz, Тоша)* „влада се као да га се нешто не тиче“; *правити се невестит (светац, шегрт)* „давати себи какав изглед у циљу да се ко обмане, доведе у забуну“; *правити се важан* „давати себи већу важност него што одговара у стварности“.

У РСЈ, осим ова два значења са примерима *правити се* 1: *Дечак се прави СИЛА*, а плашљивац је; *правити се* 2: *Просјаци се праве да су СЛЕПИ*, наведено је и значење *правити се* 3. „дувати се, гордити се“: *Шта се правиш? Као да ми не знамо ко си*, као и изрази: *правити се луд (Енглеz, Тоша (Тошо))* „владати се као да га се нешто не тиче, као да с нечим нема везе“; *правити се НЕВЕШТ (СВЕТАЦ)* „претварати се с намером да се неко обмане“; *правити се важан*, упућено на значење *правити се* 3.

У оба Матичина речника само први случај, наведен као израз, има фразеолошко значење, с тим што и израз *правити се невестит* има исто значење, док други случајеви спадају у устаљене колокације, као што је нпр. *правити се важан*.

Глагол *претварати (се)* у РМС упућен је на *претворити (се)*, а смисао претварања код свршеног рефлексивног глагола представљен је у два значења: *претворити се* 1 „прећи у дугачије стање, добити, примити сасвим други облик, садржај“ (*Црнило се претворило у зеленило*); *претворити се* 2 „приказати се, учинити се претворним, друкчијем него што јесте“:

Знао се тако претворити као да је он онај који има одобравати, а не учити; Претвориће се као да се ничега не сећа.

5.1. У неким примерима са реченичним предикативима, у којима копулативна функција глагола није довољно јасна, или се из неких других граматичко-семантичких разлога мора нагласити, употребљавају се заменички просентенцијализатори или би се могли употребити, обично испред везника реченичног предикатива, мада се могу наћи и у другој позицији, као у пр.: .

Знао се тако претворити као да је он онај који има одобравати, а не учити (РМС) (уместо: *Знао се претворити тако као да је...*); *Posle jednog časa razgovora ... savetnik i*

predsednik odlučiše da posete doktora Oksa, ne bi li od njega izvukli neko objašnjenje, <praveći se> PRI TOMЕ *као да нису дошли због тога*.

У примеру из СрпКор: Ne <pretvarajte se *да*> *susedstvo ne postoji*, упозорио је Sloveniju заменик помоћника, такође би се, ради истицања везничке функције глагола мого употребити прилошки просентенцијализатор *тако* (Ne <pretvarajte se *тако да*> *susedstvo ne postoji*), јер је копулативна веза глагола замагљена формом зависне клаузе с везником *да* у функцији предикатива.

5.2. Ови заменички корелати у ствари маркирају везничку функцију глагола (исп. Ружић 2006: 77–78). Њихова (могућа) употреба уз реченичне предикативе глагола са значењем „претварања“ указује на сличност њихове копулативне функције са везничком функцијом копулативних глагола *бити*, *јесте*. Маркирање копулативне функције заменичким или прилошким просентенцијализаторима нарочито је значајно и обавезно, код секундарних значења неких пунозначних глагола, који се због структурне и семантичке специфичности у литератури идентификују и издвајају као конективни глаголи (Ружић 2006: 73–92).

6. На основу граматичко-семантичке анализе установљене су опште карактеристике најтипичнијих глагола из обе наведене групе, са значењем „претварања“ и са значењем „имитације“, и то с обзиром на лексички или пропозициони састав предикатива, на обележја обавезних учесника ситуације, као и с обзиром на облике самих глагола.

6.1. Типичан глагол претварања у српском језику је гл. *претварати се*, зато што се његов други актант, којим се исказује вид претварања, увек реализује у виду пропозиције односно као реченични предикатив са везником *да*, ређе са сложеним везником *као да*. Овај глагол у речницима МС, као што је већ показано (в. т. 4.2), упућен је на свршени облик *претворити (се)*, чије је значење претварања представљено као *претворити се 2*, а потврђено примерима у којима се реченични предикатив уводи сложеним везником *као да*: Знао се тако претворити *као да је он онај који има одобравати, а не учити*; Претвориће се *као да се ничега не сећа*, док је у РСЈ исто значење потврђено примером са везником *да*: Претворио се *да је тијан*, мада није.

6.1.1. У СрпКор значење глагола *претварати се* у великом броју примера реализује се структурно на јединствен начин, са реченичним предикативом, који као други непредметни актант чини његово лексичко језгро, и који је уведен најчешће везником *да*, а само у појединачним примерима везником *као да*. Употребом партикуле *као* уз везник експлицира се значења „привида“ од стране субјекта говора, што је релевантно за Аудиториј, улогу која се подразумева у ситуацији када се улога Посматрача не реализује; обе улоге јављају се као трећи учесник ситуације претварања. Значење „привида“ може

бити исказано у виду додатног коментара различитим језичким јединицама, конструкцијама или реченицама:

Претворио се да је тијан, МАДА НИЈЕ (РСЈ); *Дечак се прави сила*, А ПЛАШЉИВАЦ ЈЕ (РСЈ); Ту [на вашару] је било ... оних што су се *правили да су слепи и сакати*, А НИСУ БИЛИ (РМС).

6.1.2. У примерима који следе гл. *претварати се* употребљен је у личном или безличном облику, при чему су неки примери једнозначни у погледу додавања могућег коментара за исказивање „привида“ уколико то није на неки други начин исказано, што ће се и показати на примерима из СрпКог:

<Претвара се да> се razume u strane muzičke sastave (→ а у ствари се не разуме).
Sam je pevušio neku ariju *<pretvarajući se da> ne vidi moje nezgrapne pokrete* (→ а у ствари их је видео).

Žili leži na travi pored njega, *<pretvarajući se da> spava* (→ а у ствари је био будан).
Kad bi joj se obratio, *<pretvarala se da> ga ne čuje* (→ иако је он био уверен да га је чула).

Dolazi dan smišljenog ubistva, a Smerdjakov pada, *<pretvara se> da ima napad*.
Vera odmah prilazi ormanu pa ga otvori, *<pretvarajući se> da je to već mnogo puta činila*.

Pred svima, osim pred Semom, *<pretvarao se> da će se tamo nastaniti zauvek* (→ иако није тако мислио / планирао).

6.1.3. Глагол *претварати се* најчешће се реализује у личном гл. облику (у 3. лицу јединине или множине) или у безличним облицима: гл. прил. садашњем и инфинитиву, док предикат у реченичном предикативу, којим се особина претварања приписује субјекту, осим глаголског може бити исказана и именским предикатом, као у примерима типа:

Opet sam pokušao da nađem onu kučku pred kraj rata ... Ali nisam bio takve sreće. Još uvek je tamo negde, *<pretvara se da> JE DOBRA STARA BAKICA*.

<Pretvarao se> da JE BOLESTAN.

Ma nemojte ...*ne <pretvarajte se da> STE RAVNODUŠNI*.

Herojskom dobu uprkos došli su novi klinci, a i neke čikice *<pretvaraju se da> SU TAKVI*.

Jedan od uhvaćenih napadača do pre nekoliko meseci živeo [je] u Bombaju, *<pretvarajući se da> JE STUDENT*.

Nema nikakvog smisla ... *<pretvarati se da> SMO LJUDSKA BIĆA*.

Tvoja devojka ... *<pretvara se> da JE ŽENA JEDNOG OD BELACA*.

6.1.4. Јављају се и примери у којима се не реализује предикатив, други обавезни актант претварања. То су случајеви када се подразумева или када није релевантан за одређену ситуацију, као у примерима:

Macá Fani je neumoljiva ženstvenost ... Ona ne glumi, *NE <PRETVARA SE>*, uživa u sebi i zna šta hoće. Ona je slika prirodne ženskosti.

6.2. За разлику од глагола *претварати се*, *претворити се*, који и у основном транзитивном и у деривираним рефлексивним значењу реализује сему „преобразбе“ у конкретном и апстрактном смислу, глаголи *(на)правити*

се, начинити се, градити се сему „преобразбе“ реализују у секундарним рефлексивним значењима и то само у апстрактном смислу. У погледу значења они су ближи апстрактном значењу копулативног глагола *јесам / бити*, што се испољава и на структурном плану њиховог аналитичког предиката. Наиме, ови семикопулативни глаголи, осим реченичних предикатива, реализују именичке и придевске предикативе у истом падежном облику: номинативу и инструменталу, као и копулативни глагол, што се може представити еквивалентним примерима: У војсци он се правио *старешина / стрешиниом*: У војсци он је био *старешина / старешиниом*, или примером из Грађе у коме се у сложеној реченици употребљавају напореда оба глагола: Ове људе [Црногорце] не могу да разумем ... Или се праве *шерети*, или *су детињасто безазлени*, када овако говоре (Јак. 1, 438)

У електронском корпусу (SrpKor) и у речничком материјалу значење „претварања“ глагола *правити се* потврђено је великим бројем примера са именичким, придевским и реченичним предикативима. Именички и придевски предикативи најчешће се јављају у облику номинатива, а ређе у инструменталу, док се сам глагол, осим у личним облицима јавља и у безличним: чешће у гл. прилогу садашњем а ређе у инфинитиву. Наведене разлике у структури биће показане одабраним примерима у блоковима:¹¹

6.2.1. Именички предикативи

Гледај само обешањака једног, како се прави *светац!* (Сремац. Поп., 53).

Ко се прави *магарац*, он му носи и товар (Н. посл.).

Сви смо се ми *правили мудраци* (Ђопић 12, 46).

Обојица су се *правили његови пријатељи* (Јов. С. 4, 3).

Nije ni ona... bila manje komična, u tesnim farmerkama ... i razvaljenim kaubojskim čizmama, tetka a <pravi se> *DEVOJČICA*.

6.2.1.1. У функцији предикатива јављају се именице различитог значења, а у примерима су то именице са обележјем + хумано, ређе + анимално, јер и агенс у позицији субјекта у највећем броју случајева има то обележје. Значење „привида“ може бити појачано партикулом *као* у нефактивним значењу:

Чула сам каква је, а овамо се *прави ко светац* (Вук 1, 106).

6.2.2.2. Јављају се и примери са фразеолошким обележјима, иако је у литератури истакнуто да устаљену граматичку структуру, лексички састав и фразеолошки везано значење могу имати само предикати са реченичним предикативима с везником *да* уз копулативни глагол (Руџић 2006: 77), што показују и примери:

¹¹ Примери означени скраћеницама из примарних извора узети су из грађе РСАНУ.

Kuper ... se povlači u najtamniji kutak i okrene svima leđa ... i <pravi se> Toša.

А кад престанете бит министарка, праве се сви Енглези (Нуш. 2, 261).

Пребаца [му] што се опет прави „шваба“ (Петровић В., Препелица, 37).

као и већ наведени примери из Матичиних речника са дефинисаним значењима (в. т. 4.2). У неким примерима фразеологизама глагол *правити се* алтернира са глаголом *јесам / бити*:

Да се не би приметило да знам у коме времену живим, *правим се већи католик од папе* (Конфино, Мој Јоцко, 106) / *Бити већи католик од папе*

Прави се мањи од макова зрна (Ђорђевић П., Теорија, 43) / *Бити мањи од маковог зрна*.

6.2.2. Придевски предикатив

Примери са придевима у позицији предикатива нарочито показују сличности у копулативној употреби гл. *правити се* и гл. *јесам / бити*, што најбоље потврђују алтернативне употребе једног и другог глагола у сложеним реченицама, у којима се исти придев уз оба глагола не понавља, било да се један од њих нађе у иницијалној или пост позицији:

Нешто *се прави*, а нешто у истину *бејаш љут* (СКГл, 1901, 2).

Да је истна *гениалан*, не би *се морао правити* (Огледи из књиж., 96).

Сви су *запослени* или *се тако праве* (Цесарец 2, 12).

Кнез Метерних *није био тако простодушан* у српском питању *као што се правео* (Гавр. 1, 133).

Правила се задихана више *но што беше* (Јевт. Б. 1, 20).

Више *се правео да је весео*, него *што је* у ствари *био* (Станк. 2, 141).

У неким примерима фактивност глагола *бити* у односу на „привидност“ гл. *правити се* истиче се посебним партикулама: у *истину*, *истина*, у *ствари*.

6.2.2.1. У највећем броју примера субјекат ситуације претварања има обележје + хумано, а придевски предикатив се реализује у облику номинатива, као у следћим примерима:

Правиш се *слилел*, *бунован* (Пеција, Зимски капут, 6).

Она која није могла имати деце, морала се *правити трудна* из страха да је не остви (Јов. С. 5, 127).

Prinudni upravitelji u Beogradu <prave se> *NEVEŠTI*.

Smejulje se oni, smejuljim se i ja i <pravim se> *LUD*.

Sada pored slikanja i „piskaram“, <pravim se> *VAŽAN* i kada treba i kada ne treba.

Urlao je, udarao oca ... <pravio se> *BOLESTAN*.

Buvar, crven kao bulka, <pravio se> *DOSTOJANSTVEN*.

као и у примерима типа: *Праве се равнодушни* / *Правимо се поносни* / *Праве се глуви* / *невешти* / *блесави* и сл.

6.2.2.2. Примери са предикативима у инструменталу су малобројнији и карактеристични су за примере из речничког материјала, док у електронском корпусу бројчано преовлађују примери са предикативним номинативом :

Данима је лежао кући и *БОЛЕСНИМ* се правио (Политика 1951, 13751, 9).

Има смисла понекад у politici <правити се> *NEVEŠTIM* pred javnošću.

Србин ожењен, ма како да љуби свога друга ... прави се више *НАМРШТЕНИМ*, него што му је на срцу написано (Игњ. Ј., Дјела 1, 50).

У многим случајевима могућа је замена номинатива инструменталом, нпр.: Правити сам се луд / лудим (*достојанствен / достојанственим, поносан / поносним* и сл.

6.2.2.3. Мањи је број потврда у којима субјекат има обележје – хумано, + живо, и то су примери са метонимијским преносом номинације по обрасу човек / људи → организација у којој су запослени:

FUDBALSKI SAVEZ Srbije i *ZAJEDNICE KLUBOVA Super meridijan lige* <праве се> gluvi.

Јавља се и један пример у коме субјекат има обележје + анимално:

Uprkos zastrašujućem izgledu, *MUŽJACI* svoje rogove ne koriste za samoodbranu: ako im zapreti opasnost, umiriće se i <правити се> mrtvi, sve dok ne budu bezbedni;

или обележје – живо:

Čak i za svoju Letoniju ironično velite da je to *DRŽAVA* koja „učí da bude država“ i <прави се> važna zbog toga ?

6.2.2.4. Осим примера у којима се гл. *правити се* употребљава у личном облику јављају се и примери са инфинитивом и гл. прилогом садашњим:

Detinjasto se poneo u toj situaciji .. <правећи се> uvređen.

Ostavite se toga, – рече поручник Pelikan, <правећи се> ljut.

6.2.2.5. Као и код именичких предикатива, и код придевских се значење привида појачава партикулом *као*:

Ти се *правиш као онај луди* из приче. Погинуо човек, а ти се правиш луд (Моск. 2, 417).

6.3. Примери наведеног типа, као и многи други, показују сличности употребе глагола са значењем претварања и копулативног глагола *јесам / бити* који се традиционално убраја у непунозначне, функционалне речи.¹² За разлику од копулативног *бити* гл. типа „претварати се“ традиционално се убрајају у

¹² Ове сличности у руском језику истиче и Храковски (2013), што је нарочито евидентно на типолошком плану, а потврђено чињеницом да се везничко значење овог типа у многим језицима исказује другим језичким средствима, а не глаголом (455). Осим везничке, граматичке функције глагол *јесам / бити* реализује се и као пунозначни глагол са егзистенцијалним и др. значењима (исп. Ковачевић 2005: 211–233; за руски језик в. Храковски: 455).

пунозначне речи и до сада није указивано на сличности ове семантичке групе глагола са граматичким, функционалним речима и на њихову везничку, копулативну функцију. Заједничка одлика везничког значења и функције копулативних и семикопулативних глагола огледа се у томе што је њихова конкретна интерпретација одређена лексичким попуњавањем друге аргументне позиције, којом се исказује значење ситуације, док пунозначни глаголи, типа *читати*, *певати*, *правити* и др., сами исказују значење ситуације.

6.4. Глагол *правити се*, као и гл. *претварати се*, реализује значење „претварања“ и у великом броју примера са реченичним предикативом. То су најчешће реченице уведене везником *да*, ређе са сложеним везником *као да* и са везником *како* (исп. Ружић 2005: 494).

6.4.1. У првом блоку наведени су примери у којима се реченични предикатив реализује са глаголским предикатом, и са глаголом *правити се* у личном гл. облику:

Г. Влајко *прави се да не чује* (Јовановић В., Каријера, 130).
 Они су се *правили да им све недостаје* (Наша књижевност 1946, 397).
 Немци ударају поткованим чизмама ... и *праве се да иду слободно* (Дав. 1, 336).
 Ubili oca, a <*праве се*> *да су се уплашили*.
 <*Прави се*> *да сам себе ценiš*, па ће и други тебе ценити.
 Не мења се у политику ... <*прави се*> *да би у случају потребе ceo imetak prepustio држави*.
 Ђоркан је непomiчан и <*прави се*> *и даље да дрема*.
 Isidora Sekulić ... <*правила се*> *да га не познаје*.

6.4.2. У неким примерима значење „привида“ појачава се употребом партикуле *као* уз везник:

Gleda preda se i <*прави се*> *као да га ništa ne zanima?*
 Uz put smo Kiti i ja spustile sve zavese i <*правила се*> *као да nikoga nema u kolima*.
 <*Правио се*> *као да се zaljubio*.
 Momci zazviždaše <*правећи се*> *као да padaju u nesvest*.
 Порта се ... *правила као да не зна* о којима је нахијама реч (Јовановић С., Из наше историје, 27).
 Ја се *правим као и да не обраћам пажњу на њихов разговор* (Дом. 2, 228).

Привид, исказан семикопулативним гл. *правити се*, може да се реализује у дисјунктивном, алтернативном односу са реалном ситуацијом, као у сложеној реченици са везником *или*: У нашем га граду *поштују*, *или се праве да га поштују* (Дом. 1, 271).

6.4.3. Контрафактивност „привида“, релевантна за посматрача (чија улога у већини примера није реализована него остаје за кадром) може бити додатно истакнута и употребом неког другог експлицитнијег средства, као у примеру:

Развезивали су ципеле и *правили се* на први поглед, *као да су лоше сложили обојке* (Јонке, 2, 203).

Или се значење привида додатно експлицира у неком делу сложене реченице или дискурса:

Ту [на вашару] је било сакатих и оних што су *се правили да су слети и сакаати*, а нису били (Вес. 2, 108).

<Pravi se> da ga se sve to ništa ne tiče. A zna ... da će biti streljan.

Правим се на силу ... *КАКО ми је криво* што ми лов умаче, али сам у ствари осећао и радост, као човек који се спасао какве напасти (Дом. 1, 381).

Теже је било *<praviti se> da nema ničega* TAMO GDE SU SE RAZVILA DUBLJA OSEĆANJA.

6.4.4. Мањи је број потврда у којима се у реченичном предикативу јавља именски, аналитички предикат, као што су примери типа:

Okrenuo je sudnicu na glavu i *<pravi se> da JE TO DRŽAVICA* kojom upravlja po svom *nahođenju*.

Ona је у таквим случајевима потпуно беспомоћна. Или бар тако изгледа, *<pravi se> ... da joj JE SVEJEDNO*.

Zaškiljio sam *<praveći se> da MI JE VID ZAMAGLJEN*.

6.4.5. Везник код реченичног предикатива може бити изостављен, при чему читава конструкција, са назначеном паузом, више одговара сложеној реченици, него простој са аналитичким предикатом::

Та шта се ту извијаш? ... *Прави се: не зна* (Вес. 1, 56).

Ретка предикатска употреба глагола *правити се* потврђује чињеницу да глаголи „претварања, имитације“ исказују и својство, карактеристику субјекта у смислу: „који уме, који је способан да се претвара, који је склон претварању“, као у примерима у којим је изостављен предикатив, а функцију предикације врши семикопулативни гл.:

Mlade učiteljice takođe su izvodile i *<pravile se>*: *naginjale su se slatko nad đacima* koje su još maločas šamarale, pa su milo pretile prstom u znak opomene „*rdavam dečacima*“ а „*dobru decu*“ nežno su milkile rukom.

Шта се ту *правиш*? Видиш да ниси умро! (Конфино, Хумореска, 48).

Не – е, ти се сад само *правиш* (Каравајева, Стругара, 42).

6.4.6. Примери са семикопулативним глаголом у безличном глаголском облику имају реченични предикатив са личним гл. обликом, уведен везником *да*, као у примерима:

Глумац се спусти у јендек, *правећи се да БЕРЕ јагоде* (Матавуљ, Изабране прип., 288).

Он се бацао *nogama*, *pribijao se uza zid i hrkao*, *<praveći se> DA SPAVA*.

Praveći se> DA IGRAJU SA mrtvima, *živi ih*, u stvari, *izigravaju i tako ih vezuju ruke*.

Теже је било *<praviti se> DA NEMA NIČEGA* tamo gde су се *razvila dublja osećanja*.

6.4.7. Реченичним предикативом са везником *како* појачава се сугестивност привида у ситуацији када је привид очигледан (за Посматрача или за Аудиториј), као у примеру:

PO ČITAV DAN SEDI iza nekog staklenog šaltera i <pravi se> *КАКО је страшно zauzet*;

или убедљивост у ситуацији када субјекат није сигуран у успешност „претварања“, као у примеру:

Правим се на СИЛУ ... КАКО ми је криво што ми лов умаче, али сам у стври осећео и радост, као човек који се спасао какве напасти (Дом. 1, 381).

У оба случаја појачавање се остварује и додатним средствима у минималном или ширем контексту, што показују истакнути делови у наведеним примерима.

7. На другачији начин смисао претварања реализују глаголи истог синонимског реда: *опонашати*, *имитирати* и *симулирати*.¹³

7.1. Како показује речнички материјал, а и примери из Електронског корпуса ови глаголи од претходних разликују се на семантичком и граматичком плану. На семантичком плану они не реализују својство „привида“ него својство „имитације“, чиме се на онтолошком плану релативизује опозиција: реално – привидно, а базично егзистенцијално значење се модификује у смислу БИТИ, ИАКО ИМИТИРАЉУЋИ ПО МОДЕЛУ КАО ДА ЈЕ ПРАВО / ОРИГИНАЛНО (а за посматрача то је значење БИТИ право).

7.2. У граматичком смислу одлика ових глагола је та што се налазе на граници између пунозначних и семикопулативних глагола. Као и код пунозначних глагола њихова друга валентност формално се реализује у виду рекцијске допуне и попуњава се именицама у беспредлошком акузативу, који не врши функцију објекта, предметног актанта, него функцију допунског предикатива односно лексичког језгра аналитичког предиката, јер указује на вид имитације. Јављају се и примери са реченичним предикативом, уведеним везником *да* код глагола *симулирати* (в. т. 8.2.5). Заправо, могућност замене беспредлошког акузатива реченичним предикативом указује на две чињенице: 1) на непередметни, нереференцијални статус обавезног другог актанта у форми беспредлошког акузатива и његову предикативну функцију (в. нап. 3) и 2) на семантичку непунозначност глагола „имитације“ и њихову копулативну функцију са граматичким значењима времена, начина, потврдности и одржности.

¹³ Списак глагола овог синонимијског реда је отворен (*копирати*, *подражавати*, *изигравати*, *глумити* и др.), али се из економичних разлога задржавамо само на најтипичнијим наведеним глаголима.

7.3. Значење „имитације“ у наведеном смислу показују и речничке дефиниције глагола *опонашати*, *имитирати* и *симулирати*, што ће се у даљем излагању показати.

Глагол *опонашати* у РСАНУ представљен је на следећи начин: *опонашати* 1 „(некога, нешто) радити, стварати нешто по туђем узору, без сопствене маштовитости и оригиналности, копирати, подражавати, имитирати (обично у уметности)“: *опонашати народне песме (класичне узоре, севдалинке, дубровачке трубадуре)*; *опонашати* 2.а. „(некога, нешто) подражавати нечије особине, поступке, начин нечијег понашања, извођења неке радње, испољавања нечега и др., имитирати“: *Жупник опонаша фра Луку како спава*, *Умио је опонашати рзање коња*; *опонашати глазбу (људске покрете и радње)* и сл.

Глаголи *имитирати* и *симулирати* су позајмљенице из латинског језика.

У РСАНУ глагол *имитирати* је представљен на следећи начин: *имитирати* 1 „чинити нешто по туђем узору, без властите стваралачке оригиналности, копирати, подражавати; опонашати нечија својства, поступке и др.“: *Он имитира Хајнеа*; *Он имитира оца*; *Црнци имитирају белог човека*; *Као глумац верно је имитирао типове из логора*; *имитирати дорбе песнике*; *имитирати* 2 „(нешто) представљати копију, лажни замену нечега, имати, одавати изглед оригинала; патворити, фалсификовати“: *имитирати слонову кост*.

У речнику страних речи Клајн, Шипка (К – Ш) овај глагол је представљен на следећи начин: *имитирати* (лат. *imitari*) *имитирати* 1 „подражавати, опонашати, угледати се“; *имитирати* 2 „фалсификовати“.

8.1. Глагол *имитирати*, како показују примери из речника и електронског корпуса допуњава се именицама или именичким синтагмама, које као другостепени актанти не показују лексичко-семантичка ограничења спојивости са глаголом, као ни првостепени актанти у позицији субјекта.

8.1.1. Примери из РМС показују типичну употребу глагола *имитирати* са смислом „понашања“ некога, при чему се оба првостепена учесника ситуације јављају са обележјем + хумано, чиме се истиче свесна и вољна радња или поступак ради идентификације са неким другим, било због његових бољих особина било због тежње да се што верније одглуми, одигра нека улога. Овакву употребу гл. *имитирати* потврђују и примери из SrpKor:

Upitan [je] da li će da <imitira> Hjuita.

Ona ne glumi kraljicu, ne <imitira> je, ona jeste kraljica.

Nije mi žao što me niko ne <imitira>, lepo je znati da si unikatan.

Džejmi ... <imitira> predsednika Klintona u Beloj kući.

Јавља се и пример у коме други актант има обележје + апстрактно:

Alister se nasmeši kako Daren <imitira> velški akcenat.

односно пример учесника са обележјем + живо у улози првог актанта и + хумано у улози другог актанта:

Majmun ... <imitira> čoveka.

8.1.2. Примери са неживим учесницима ситуације имитирања карактеристични су за употребу овог глагола не само у значењу представљеном у РМС као *имитирати* 2 „представљати копију, лажни замену нечега, имати, одавати изглед оригинала“, као у примеру *имитирати слонову кост*, него и у примерима из SrpKor, типа:

Kako [ljudi] ... prkose gravitaciji, hodajući paralelno sa tlom po velikoj KUGLI koja <imitira> GLOBUS.

У примеру: Бројне су идеје и експерименти ... употребљени да се *POSTANAK ŽIVOTA* <imitira>, а то значи да се неприродно, веštačким путем изазове и оствари, иза безличне форме у позицији субјекта подразумева се актант са обележјем + хумано, док се у позицији другог актанта јавља именичка синтагма *постанак живота* са обележјем + апстрактно, чије егзистенцијално значење укида границу између привида и реалности у имитативној ситуацији.

Значење имитације у смислу „копирања“ са неживим учесницима ситуације реализује се у метонимијским и метафоричним примерима из књижевног, научног и политичког дискурса:

Često se kaže ... da Lisabon <imitira> Đenovu.

Unutarckveni zahtevi motivisani su težnjom da crkva <imitira> svetovni poredak.

Ženska perspektiva u književnosti je ili da <imitira> muške modele pevanja i mišljenja ... ili da potvrđuje muške predstave o ženskom pisanju.

У примеру из научног дискурса, заснованом на метафори:

BEC 2 antitelo <imitira> antigen tumora на површини одређених типова ћелија тумора, што доводи до стимулације јаћег имунолошког одговора, значења гл. *имитирати* и *симулирати* се преклапају, а у позицији оба првостепена актната налазе се физиолошки ентитети чије се процес прилагођавања метафорично означава као експеримент који је карактеристичан за вољног и свесног учесника ситуације са обележјем + хумано у улози субјекта.

8.2. Глагол *симулирати* према РМС има само једно значење у оквиру којег је представљено и значење специјалне употребе: *симулирати* „претварати се, пренемагати се, предствљати лажно нешто; правити се нервно или физички болестан; војн. забушавати“: *симулирати лудило / болест*.

8.2.1. У сложеној дефиницији из које се могу издвојити три подзначања, мисао овог глагола је негативно маркиран, јер се сам поступак симулације оцењује негативно, као намера да се неко превари, обмане. У војној сфери, како показује РМС, овакав поступак се вреднује и као забушавање ради ослобађања

од редовних војничких обавеза. Ово негативно значење представљено је и у речнику страних речи К – Ш као прво значење *симулирати* 1 „претварати се, заваравати, лажно приказивати (об. болест); забушавати“ најчешће правећи се болестан или луд, што је потврђено и у СрпКор:

Posmatranjem bi bilo utvrđeno i da li *Stanišić* <simulira> *psihičke tegobe* što je mogućnost koju sudije ne smeju odbaciti, naglasio je zastupnik optužbe
– Najbolje se može <simulirati> *ludilo*, – рече један од simulanata.

8.2.2. Друго значење у К – Ш нема негативне конотације и употребљава се неутрално у специјалном научном, техничком и војном дискурсу: *симулирати* 2 „извести, изводити симулацију“, а под симулацијом се подразумева у овом речнику *симулација* 2 „у науци имитирање стварних услова у лабораторији у циљу експеримента“ и *симулација* 3 „рач. имитирање неког физичког процеса компјутерским програмом, да би се утврдило какав је могући развој или последице тог процеса), у циљу експеримента“. Значење симулирања ради експеримента у највећем броју примера потврђују примери из СрпКор из научног и војног, политичког па и медијског дискурса, у којима учесници ситуације најчешће имају обележје + неживо, без обзира да ли се глагол употребљава у личном или безличном облику:

Jedinica izlazi na položaj, *avijacija* zaista leti i <simulira> *borbena dejstva*.

Samo 50 do 100 grama plastike potrebno je da bi se napravio *filter u kome se* <simulira> *kiša*, što je troškove proizvodnje svelo na minimum.

Rudarima [su] dali poseban program *vežbanja, antidepressive i svetlo* koje <simulira> *noć i dan*.

Deset dana ovde traje lečenje „*blokatorima*“, objašnjava mu doktorka, odnosno *lekovima* koji „<simuliraju>“ *drogu*, a nemaju psihoaktivno svojstvo.

Njima nije potrebna *revizija* koja <simulira> *promenu*, koja ništa ne rešava, već im je neophodna reforma.

8.2.3. Јављају се и примери у којима први учесник ситуације, агенс, има обележје + хумано, а други учесник + апстрактно, било да је исказно глаголом у личном облику или безлично:

Iznenadjenje se može mnogo lakše <simulirati> nego neko *drugo [osećanje]* i nije ništa manje umesno.

Oni služe za medijske potrebe *PRISTINSKOG RUKOVODSTVA* koje ... pokušava da <simulira> *POSTOJANJE DRŽAVE* na teritoriji južne pokrajine.

POLITIČKO RUKOVODSTVO Crne Gore već mesecima <simulira> *UTISAK* kao da je međunarodni subjektivitet ove republike gotova stvar.

Od toga nema ništa ... da se sedi za stolom i <simuliraju> *NEKI PREGOVORI*, a da se u stvari radi samo o zaštiti Srba kao manjinske zajednice.

SEKTE na početku <simuliraju> ... *ZAJEDNICU*, a onda, postepeno, preuzimaju kontrolu nad pojedincem.

Bez pozorišta kao da SMO <simulirali> *ŽIVOT*.

Narod se kao stvaralac povlači iz igre, iz života i prepušta uticaju svojih *NOVOKOMPOZOVANIH PROIZVOĐAČA* spremnih da fasciniraju, <simuliraju> i kičiziraju *TRADICIJU*.

DVE IGRAČICE ... <simuliraju> kratak ... potpuno *OBESMIŠLJEN RAZGOVOR*.

Или пример са обележјима агенса + хумано, а другостепеног актанта + конкретно и – живо:

Na svim tim spravama *možete da* <simulirate> KOŠARKU, STONI TENIS, KUGLANJE ... da udarate u bubnjeve po taktu muzike.

Евидентно је да се примери из политичког, медијског или разговорног дискурса такође реализују са негативном конотацијом, јер се симулацијом жели постићи превара или обмана.

8.2.4. Други актант може бити изостављен у ситуацији када се подразумева или се може реализовати у дистантној позицији у односу на глагол који допуњује, тако да сам глагол формално заузима позицију предиката, као у примеру:

U njeno *ludilo* nisu verovali, smatrali su da, <simulira> i kod svakog su je saslušanja tukli.

8.2.5. Глагол *симулирати*, реализује и значење „правити се“, што се на формалном плану испољава у виду другачије допуне. Уместо именске допуне у беспредлошком акузативу глагол *симулирати* у овом значењу има реченичну допуну са везником *да*, као у примерима из електронског корпуса типа:

EU *simulira da je reč o albanskom zahtevu za kulturnom autonomijom*, iako je svima jasno da se radi o otvorenom zahtevu za državnom i političkom autonomijom.

EU <simulira> *da na Kosmetu cveta građanski tip nacionalizma* koji uključuje druge strane (kao recimo u Kataloniji), iako je u stvari na snazi etnički tip nacionalizma koji prvenstveno isključuje druge strane.

Osnovu za ovaj izbor pružalo je ... jedno pozorište bez dublje suštine, isuviše zabavljачко u težnji da bude što komunikativnije, a veoma površno kad <simulira> *da tretira složene emocionalne i intelektualne probleme*.

* Ja sutra odlazim u puk, – izjavi sused s leve strane, koji je malopre dobio klistir, a inače <simulirao> *da je gluv kao top*.

Примери са реченичним предикативима недвосмислено указују на непредикатну, копулативну функцију и друге групе глагола, издвојене као глаголи „имитације“. Осим могуће замене беспредлошког акузатива реченичним предикативом са везником *да*, примери показују да сама ситуација „имитације“ и „симулирања“ отвара места непредметним актантима, без обзира да ли се њихови садржаји исказују у форми беспредлошког акузатива или у форми зависне реченице, чиме се потврђује семикопулативни статус глагола који означавају ову ситуацију и њихова копулативна функција (исп. т. 7.2 и нап. 10).

ИЗВОРИ

- Клајн-Шипка 2012:** Иван Клајн, Милан Шипка, *Велики речник страних речи и израза*, /шесто издање/, Нови Сад : Прометеј.
- РСЈ 2007:** *Речник српскога језика*. /Ур. М. Николић/, Нови Сад : Матица српска.
- РМС:** *Речник српскохрватскога књижевно језика*, књига IV, 1971, и књига V, 1973, Нови Сад : Матица српска.
- РСАНУ:** *Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, Београд : САНУ, 1959–2014.
- SrpKor:** *Korpus savremenog srpskog jezika*, Copyright Grupa za jezičke tehnologije Univerziteta u Beogradu, autori Dusko Vitas i Milos Utvić.

ЛИТЕРАТУРА

- Ковачевић 2005:** Милош Ковачевић, *Пунозначна и копулативана употреба глагола бити*. Српски језик X/1–2, Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет у Београду, Филозофски факултет у Никшићу, Филозофски факултет у Бањалуци, Филолошки факултет у Српском Сарајеву, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, стр. 211–233.
- Пипер 2005:** Предраг Пипер, *Именски израз*. У: Пипер и др., *Синтакса савременога српског језика*, Проста реченица /Ур. М. Ивић/, Београд : Институт за српски језик, Београдска књига, Нови Сад : Матица српска, стр. 33–118.
- Пипер, Клајн 2013:** Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад : Матица српска.
- Поповић 2004:** Љубомир Поповић, *Именска копулативна конструкција, Прилошка копулативна конструкција, Конструкције са допунским предикативом*. У: Ж. Станојчић, Љ. Поповић, *Граматика српскога језика*, Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, стр. 224–230; 235–237.
- Ружић 2005:** Владислава Ружић, *Синтаксичка веза са предикативима*. У: Пипер и др., *Синтакса савременога српског језика*, Проста реченица /Ур. М. Ивић/, Београд : Институт за српски језик, Београдска књига, Нови Сад : Матица српска, стр. 481–495.

Ружић 2006: Владисла Ружић, *Реченичне структуре с конективним глаголима*, Јужнословенски филолог LXII, Београд: Институт за српски језик САНУ, стр. 73–92.

Симић, Јовановић 2002: Радоје Симић, Јелена Јовановић, *Српска синтакса I–II*, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет у Београду, Филолозофски факултет у Никшићу, Црногорски универзитет, Подгорица, Јасен (извршни издавач).

Храковски 2013: В. С. Храковский, *Грамматика и лексика: пограничная зона*, Славянское языкознание, XV международный съезд славистов /Доклады российской делегации/, Москва : РАН, стр. 452–464.

VERBS OF “TRANSFORMATION” OR “IMITATION” IN SERBIAN

Summary

This paper gives an account of semantic and syntactic features of verbs of “transformation” or “imitation”. The analysis of language material from representative sources led us to conclude that they belong to semicopulative verbs, whose linking function is realized in the form of operative functors. These are tri-valent verbs such as *pretvarati se* (“pretend”), *praviti se* (“make out”), *simulirati* (“fake”), *imitirati* (“imitate”), which refer to the situation of ‘transformation’. Their compulsory second valency is filled by propositions or actants, which are syntactically realized as nominal complements. They are typically realized as dependent clauses introduced by the conjunction (*kao da* (“as (if)”), and rarely by the conjunction *kako* (“how”). Otherwise, they are coded by nominal words or phrases in nominative, instrumental or accusative case without prepositions. Being a lexical core of the predicate, they refer to the types of imitation and, indirectly, through the linking, operative function of the verbs of “transformation”, they ascribe certain properties to the agent in the subject position.

Stana S. Ristić